

УДК 621.771.23.003.1

Б.П. Середа, професор, д.т.н.

В.І. Іващенко, доцент, к.т.н.

В.М. Проценко, доцент, к.т.н.

А.С. Жагров, доцент, к.т.н.

СТАН ВИРОБНИЦТВА ТА СПОЖИВАННЯ ПРОКАТУ ЧОРНИХ МЕТАЛІВ В УКРАЇНІ

Запорізька державна інженерна академія

Приведен анализ статистических данных по производству, импорту и экспорту прокатной металлопродукции в Украине за последние годы. Проанализированы показатели потребления металлопроката в мире и его отдельных регионах.

Ключевые слова: металлопрокат, производство, потребление, импорт, экспорт.

Наведено аналіз статистичних даних з виробництва, імпорту та експорту прокатної металевої продукції в Україні за останні роки. Проаналізовано показники споживання металевого прокату в світі та його окремих регіонах.

Ключові слова: металопродукт, виробництво, споживання, імпорт, експорт.

The analysis of statistical facts of a production, import and export of rolling metal products in Ukraine in the last few years has been offered. The performance of consumption of rolled metal in the world and its individual regions has been analyzed.

Key words: rolled metal, production, consumption, import, export

Виробництво прокату в Україні є важливою частиною гірничо-металургійного комплексу, яка представлена обтисканим виробництвом, а також виробництвом готового та сортового прокату.

Обтискане виробництво України на 01.01.2004 р. характеризується наявністю дев'яти блюмінгів, двох слябінгів і шести безперервно-заготовочних станів. Виробнича потужність зазначеного виробництва складає 39,4 млн. т (проектна потужність – 41,1 млн. т). Ступінь спрацювання обладнання за окремими видами станів змінюється від 59 до 96 %, а, в цілому, його величина сягає 69 %.

Введення до експлуатації обтисканих станів України, в основному, доводиться на 50-ті роки минулого сторіччя. Найпершим, у 1933 р., було запущено блюмінг «1150» на Макіївському металургійному комбінаті, а найпізнішим, у 1964 р., здійснено пуск блюмінгу № 2 «1300» на металургійному комбінаті «Криворіжсталь». Незважаючи на проведення капітальних ремонтів та реконструкцію блюмінгів, а також безперервно-заготовочних станів протягом 70-річного проміжку часу, загальний технічний рівень агрегатів обтисканого виробництва України суттєво відстає від технічного рівня передових металургійних підприємств ближнього та далекого зарубіжжя.

Виробництво готового та сортового прокату на металургійних підприємствах України характеризується наявністю одного трубозаготовочного стану; трьох рейкобалкових станів; семи великосортних, дев'яти середньосортних і восьми дрібно-сортних станів, одного дрібно-сортно-дротяного стану; чотирьох дротяних станів; дев'яти станів гарячого прокатування листа; шести станів холодного прокатування листа, а також одного універсального стану та двох станів прокатування жерсті.

Загальна виробнича потужність сортопрокатних станів на 01.01.2004 р. складала 17,7 млн. т, у тому числі 3,2 млн. т доводиться на рейкобалкові стани та 3 млн. т

– на дротяні стани. Ступінь спрацювання таких станів змінюється у межах від 29 до 90 %.

Виробнича потужність станів гарячого прокатування листа складала 13,98 млн. т, станів холодного прокатування листа – 2,47 млн. т. Період введення до експлуатації листопрокатних станів доводиться на 1960-1970 рр. Ряд станів за своїми технічними характеристиками відповідає кращим зарубіжним аналогам [1,2].

Основними регіонами України, де зосереджено виробництво прокату є:

– Донецька область (~ 50 %): ВАТ «Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча» (ММК ім. Ілліча), ВАТ «Металургійний комбінат «Азовсталь» (Азовсталь), ВАТ «Єнакіївський металургійний комбінат» (ЄМК), ПАТ «Макіївський металургійний завод» (ММЗ), ПАТ «Донецький електromеталургійний завод» (ДЕМЗ), ПАТ «Донецький металургійний завод» (ДМЗ), ПАТ «Донецький металопрокатний завод» (ДМПЗ);

– Дніпропетровська область (~ 30 %): ПП «Арселор-Мітал» (Кривий Ріг), ВАТ «Дніпровський металургійний комбінат ім. Дзержинського» (ДМКД), ВАТ «Дніпровський металургійний комбінат ім. Петровського» (ДМКП);

– Запорізька область (~ 10 %): ВАТ «Металургійний комбінат «Запоріжсталь» (Запоріжсталь); ПАТ «Електromеталургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. Кузьміна (Дніпроспецсталь);

– Луганська область (~ 10 %): ВАТ «Алчевський металургійний комбінат» (АМК).

У табл. 1 подано дані щодо виробництва прокату на підприємствах України за період 2004-2011 рр.

Як видно з наведених даних, спостерігається суттєве зниження обсягу виробництва прокату. Так, якщо в 1990 р. його величина складала 38,9 млн. т, то в 2012 р. – не перевищувала 26,1 млн. т, тобто була менше на 12,8 млн. т (33 %), що відповідає зупинці виробництва прокату на ММК ім. Ілліча, «Азовсталі» та ДЕМЗ разом узятих.

Найбільш значне зниження виробництва прокату в 2012 р. (відповідно до сприятливого 2006 р.) зафіксовано на ДМЗ (78,4 %), ДЕМЗ (61,0 %), «Азов-сталь» (48,5 %), ММК ім. Ілліча (31,80 %), «Арселор-Мітал» (20,8 %). Ма-кіївський металургійний завод з 01.01.2011 р. було введено до складу Єна-кіївського металургійного комбінату, проте це не позначилося на його обсягу виробництва. Зупинено ПАТ «Донецький металопрокатний завод».

За прогнозом «Металургпром» [5] виробництво прокату на Україні в 2013 р. складе 31 млн. т.

Металургійна галузь України традиційно має яскраво виражену експортну орієнтованість (табл. 2).

Таблиця 2 – Показники виробництва, імпорту й експорту прокатної продукції України в 2009-2012 рр. [4,5]

Показники	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.
Виробництво прокату, тис. т	26880	30680	28570	26110
Імпорт, тис. т	968	1678	1843	1837
Всього, тис. т	27848	30715	31143	30937
Споживання у цілому, тис. т	5830	6260	7200	7,2,7,3
Споживання власного виробництва, тис. т	4862	4582	5357	5413
Експорт	22410	23746	24138	15384
Експортна продукція, %	85,9	79,3	80,7	-
Споживання від власного виробництва, %	14,1	20,7	19,3	18,6

У географічному розрізі в 2011 р. 39 % продукції України експортували в країни Близького Сходу та Північної Африки (включаючи Туреччину); 20 % – в Європу; 16,2 % – у країни СНД (у тому числі, 12 % – до Російської Федерації).

При цьому (~ 40 % експорту України доводиться на напівфабрикати та передусім на заготовки. У 2012 р. за кордон було відправлено 83,5 % прокатної продукції, але в той же час імпорт збільшився порівняно із 2009 р. у два рази, а внутрішнє споживання від власного виробництва склало тільки 16,5 %. Таким чином, має місце не підтримка власних, а інвестування зарубіжних виробників.

Структуру експорту прокату України за регіонами світу в 2007 і 2012 рр. представлено на рис. 1 [4].

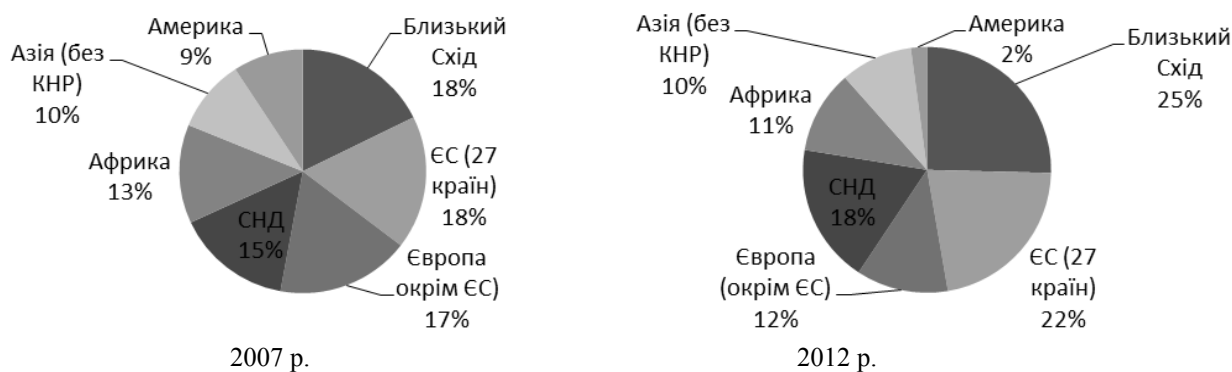

Рисунок 1 – Структура українського експорту прокату за регіонами світу

У 2012 р. експорт прокату України до країн Близького Сходу та Північної Африки (включаючи Туреччину) складає 36,3 %; до Європи – 33,9 %; до країн СНД – 18,3 % (у тому числі, до Російської Федерації – 12,0 %). Таким чином, якщо до 1991 р. ринок продукції визначався, в основному, розвитком і потребою республік Радянського Союзу, то нині він знизився до рівня потреби африканських країн. Пояснити таку ситуацію тільки ринковими відносинами не представляється можливим, очевидно позначається економічна нестабільність нашого регіону.

В цілому, динаміка споживання прокату в світі та за його окремими регіонами в третьому та четвертому кварталах 2012 р. відносно першого кварталу 2013 р. має негативний характер (табл. 3).

У четвертому кварталі 2012 р. очікується зростання споживання прокату в світі як результат реалізації пакетів стимулюючих заходів у Європі, США та КНР. Проте за умов все ще слабого макроекономічного фону через нерозв'язані боргові проблеми в Європейській зоні таке зростання буде помірним, а в окремих країнах та окремих галузях його величина декілька знизиться.

Таблиця 3 – Реальне споживання прокату в окремих регіонах світу, тис. т [4,5]

Регіони/країни	I кв. 2012 р.	III кв. 2012 р.	IV кв. 2012 р.	I кв. 2013 р.	II кв. 2013 р.
Світ	355606	355795	379470	376810	383924
ЄС	37131	37881	41204	40293	40425
Близький Схід	9956	9936	9302	9163	9408
Африка	6609	6816	6781	6691	6812
Туреччина	-	-	8979	7947	8127
Російська Федерація	9033	9002	8984	8863	9083
Україна	1988	2073	1780	1744	1773

У 2012 р. в Російській Федерації споживання сортового та плаского прокату складе 40 млн. т. Значущим проектом буде будівництво та введення до експлуатації підприємства «НЛМК-Калуга» з проектною потужністю до 1,55 млн. т прокату на рік.

У огляді [6] відзначається, що «пік кризи у світовій сталеливарній промисловості спостерігається саме зараз, проте і в найближчі два роки на помітне поліпшення ситуації українським виробникам розраховувати не доводиться».

У 2013 р. економічний розвиток у більшості регіонів буде незначним. За даними Міжнародного Валютного Фонду приріст світового ВВП у 2013 р. може скласти 3,6 %, в тому числі у КНР – 8,2 %, у Російській Федерації – 3,8 %, у Туреччині – 3,5 %, США – 2,1 %, Україні – 2,0 % і ЄС – 0,5 %. Проте деякі вітчизняні експерти вважають цей показник завищеним [4-6].

Як результат введення до експлуатації у 2010 р. комбінату «*Colaroglu*», розширення випуску сортового прокату компанією «*Erdemir*» і запуску перших прокатних станів на російсько-турецькому підприємстві «*ММК-Atakas*» турецькі компанії скоротили імпорт сортового прокату на користь продукції національного виробництва. Має місце і ряд інших складнощів з подальшим експортом прокату до Туреччини.

З 2011 р. експорт України до інших країн Близького Сходу ускладнюється через введення до експлуатації додаткових потужностей щодо випуску довгомірного прокату, також ускладнюються умови постачання арматури та катанки за рубіж.

Європейський ринок для металургів України є досить привабливим та український прокат користувався найбільшою популярністю на ній у періоди «сильного» євро. Проте економічна нестабільність цього регіону продовжує позначається та надалі можливо, якщо не зниження постачань, то незначне його збільшення.

Враховуючи перераховані можливості, було розроблено «Державну програму розвитку та реформування гірничо-металургійного комплексу України», де було дано перспективні напрями розвитку також прокатного виробництва. Відзначається ряд інвестиційних проектів у прокатному виробництві, підприємств, що реалізуються та декларуються власниками [4-6].

Проте будь-яка програма дій може бути вирішеною тільки у разі, якщо вона дає конкретні шляхи вирішення, а також:

- ув'язується із завданнями суміжних виробництв-споживачів і спрямована на перехід з яскраво вираженого експортного виробництва на внутрішнє споживання;
- будівництво та впровадження нових технологій, технологічних процесів і обладнання вимагає і нового рівня підготовки фахівців і не лише фахівців суто технічного рівня, але і суміжних професій, що забезпечують роботу основного виробництва.

Висновки.

1. Виробництво та споживання прокату в Україні нині суттєво знизилося порівняно із 1990 р. Найбільш низькі показники зафіксовано у 2008-2009 рр., що пов'язано з наявністю світової економічної кризи.

2. Відзначаються яскраво виражена експортна спрямованість у виробництві та деяке збільшення імпорту за окремими видами прокатного виробництва України.

3. Експортна спрямованість металургії України може бути понижена за рахунок розширення внутрішнього ринку споживання металопродукції та створення нової державної програми розвитку гірничо-металургійного комплексу країни.

ПЕРЕЛІК ЛІТЕРАТУРИ

1. Тенденции развития горно-металлургического комплекса Украины [Электронный ресурс] / В. В. Иванова. – Режим доступа : \ www / <http://rusnauka.com/> – 01.06.2009. – Загл. с экрана.
2. Металлургия Украины: состояние, конкурентоспособность, перспективы [Электронный ресурс] / В. И. Мазур. – Режим доступа : \ www / <http://ukrrudprom.ua/> – 01.03.2010. – Загл. с экрана.
3. Производство проката в Украине: перспективы развития [Электронный ресурс] / Ю. Н. Стасовский. – Режим доступа : \ www / : <http://metalindex.ru/> – 19.11.2012. – Загл. с экрана.
4. Мировой рынок стали-2013 [Электронный ресурс] / В. О. Тарнавский. – Режим доступа : \ www / : <http://ugmk.info/> – 05.04.2013. – Загл. с экрана.
5. Горнорудная и металлургическая промышленность Украины [Электронный ресурс] / Металл бюллетень. Украина. – Режим доступа : \ www / : <http://web-stan-dart.net/> – 2012. – Загл. с экрана.
6. Перспективы ГМК-2013 [Электронный ресурс] / И. Н. Оприщенко. – Режим доступа : \ www / <http://ugmk.info/> – 01.01.2013. – Загл. с экрана.

Стаття надійшла до редакції 21.11.2012 р.

Рецензент, проф. В.М. Михайлін